

šezdeset godina muzeja grada zagreba

Ove se godine* navršilo šezdeset godina kako je osnovan Muzej grada Zagreba. Ova obljetnica obilježena je prigodnom proslavom, održanom 3. i 30. listopada. Tim povodom priređena je izložba o osnivanju, razvoju, ulozi i značenju Muzeja grada Zagreba i organizirane dvije priredbe s predavanjima, referatima i koncertima. Svečano otvorenje izložbe pod naslovom »Muzej grada Zagreba 1907—1967« bilo je 3. listopada prije podne u prisustvu brojnih kulturnih i političkih radnika. Izložba je bila postavljena u velikoj dvorani Muzeja za povremene izložbe a otvorio ju je predsjednik kulturno-prosvjetnog vijeća Skupštine grada Zagreba prof. dr Ivan Lovreček. Nizom kvalitetnih fotografija predmeta, dokumenata, zgrada i ličnosti te većim brojem originalnih predmeta bila je prikazana povijest Muzeja i njegovo značenje za kulturni, prosvjetni i naučni život grada. Izložbu je likovno vrlo uspješno riješio i postavio član savjeta Muzeja prof. Joža Ladović. Nakon njenog otvaranja predsjednik Skupštine grada drug Joslip Kolar priredio je primanje u Dvercima. Toga dana naveče održana je u istoj dvorani priredba s predavanjima o razvoju Muzeja i njegovoj ulozi u suvremenom društvu te o kulturno-historijskim i umjetničkim znamenitostima starog te izgradnji i širenju novog Zagreba. Poslije govornog dijela održan je koncert na kojem su sudjelovali članovi Zagrebačkog kvarteta, Rajka Dobronić i Milan Grakalić. U okviru proslave kao njezin nastavak upriličeno je 30. listopada predavanje o Zagrebu u 1907, to jest u godini osnivanja Muzeja, i koncert Zagrebačkog kvarteta na kojem su, kao i na prvom koncertu, izvođena djela i domaćih majstora. Povodom proslave šezdesetogodišnjice i manifestacija organiziranih u vezi s njom štampan je prigodni plakat i manji katalog. Tom zgodom izrađen je i veći broj suvenira, licitarskih kolača, po drvenim licitarskim kalupima iz 18. stoljeća koji se čuvaju u ovom Muzeju. Ti suveniri dijeljeni su učesnicima proslave. U vezi s proslavom nekoliko dana prije održana je prigodna vrlo zanimljiva, atraktivna glazbom popraćena radio emisija u kojoj

je oko jedan sat govoreno o Muzeju, njegovim zbirkama i značenju, kao i o važnijim događajima iz povijesti i razvoja grada Zagreba. U prigodnoj izložbi, predavanju, kao i u govoru direktora Muzeja na otvorenju izložbe uz prikaz historijata i razvoja Muzeja, napose je istaknuto njegovo značenje za grad Zagreb i njegova kulturno-prosvjeta i naučna uloga u suvremenom društvu. Svojim zadacima, sadržajem rada, djelatnosti i materijalom koji prikuplja i čuva Muzej grada Zagreba zauzima među kulturnim ustanovama Zagreba a napose među zagrebačkim muzejima, naročito mjesto. On je izrazito zagrebačka ustanova, isključivo vezana uz Zagreb, čuvar njegove kulturne baštine. On istražuje, proučava i popularizira i njegovu povijest, publicira o njoj naučne i popularno-naučne radove.

Ali ne vodi brigu samo o prošlosti, već prati i suvremeni život i razvitak našega grada, pa i o tom skuplja korisne i važne podatke i dokumentaciju. Osim toga neposredno reprezentira grad Zagreb svojoj stalnom izložbom u kojoj prikazuje njegovu povijest, njegov historijski razvoj.

U vrijeme kad se osnivao Muzej grada Zagreba, odnosno gradski muzej, kako se najprije zvao, postojao je već u Zagrebu više od šezdeset godina Narodni muzej koji je uz ostalo prikupljao i predmete zagrebačke provenijencije kulturno-historijskog i umjetničkog značenja. Naravno da taj Muzej angažiran na širim zadacima nije mogao pridati posebnu pažnju zagrebačkoj kulturnoj baštini i vršiti specijalne zadatke muzeja jednoga grada. Stoga se osjećala potreba da se i u Zagrebu osnuje takav muzej, pa se kao pokretač osnivanja pojavljuje grupica kulturnih radnika entuzijasta na čelu s historičarom Emilijem Laszowskim. Laszowski je na tome radio već dvije-tri godine prije samog osnivanja i postigao da su već 1905. i 1906. u gradskom budžetu osiguravane svote za osnivanje muzeja i knjižnice kao jedinstvene ustanove. Posljedica tih prethodnih nastojanja bilo je konačno utemeljenje Gradskog muzeja i Gradske knjižnice 1907. godine. U tom času istupa Društvo braće hrvatskog zmaja kao formalni pokretač i pravno tijelo koje u vezi s tim kontaktira, pregovara i dogovara s gradskom upravom. Društvo se obavezalo da će

* Usljed zastoja u izlaženju Vijesti tokom 1967. ovaj članak se objavljuje tek sada, pa molimo autora i čitaoce da nas ispričaju. — Redakcija.

urediti i do stanovitog roka besplatno upravljati muzejom. Odlukom od 11. svibnja 1907, br. Prs. 216 prihvatilo je gradsko poglavarstvo njegovu ponudu i pristalo sa svoje strane na neke obaveze u vezi s tim. Ta se odluka smatra ispravom utemeljenja muzeja. Time je započela prva od tri faze razvitka Muzeja grada Zagreba. Bio je tada zajedno s Gradskom knjižnicom smješten u nekoliko prostorija Kamenitih vrata gdje je 7. prosinca 1907. obavljeno svečano otvorenje. Za tu prvu fazu karakterističan je u početku silan elan oko prikupljanja predmeta, zatim ubrzo premali prostor, nedovoljan broj stručnog i ostalog osoblja i napokon uslijed svih tih nedostataka višegodišnja stagnacija. Iako je bilo obavljeno oficijelno otvorenje Muzeja, on za redovne posjete još dugo nije bio otvoren. Najprije zato što nije imao dovoljno predmeta, a poslije jer je predmetima bio prenatrpan. Umjesto muzeja sa sređenim izloženim i deponiranim zbirka ubrzo je postalo skladište u koje se moglo doći samo uz prethodnu najavu u pratnji direktora. Već u toj fazi se dakle pojavio problem prostora koji je ovu ustanovu pratio decenijama. Već tada je započela borba za veće i prikladnije prostorije.

Upućuju se gradu apeli da se čim prije nađe zgrada koja bi odgovarala potrebama muzeja. Javlja se već prijedlog da se gradi za nj kao i za Gradsku knjižnicu nova zgrada. A kad se to nije ostvarilo, predlagali su kao najprikladniju za tu svrhu nekadašnju Plemićevu kuću na Dolcu (građevinu 17. st.), a poslije i takozvanu Buratičinu kuću na Katarinskom trgu koju je 1912. poklonila gradu grofica Klotilda Burati, kći Ambroza Vranicanija. No svemu tome nije bilo udovoljeno i Muzej je morao još dugi niz godina kuberniti sa svojim porostornim i drugim poteškoćama. Takva situacija trajala je uglavnom sve do 1925. kad je bila prekinuta akcijom odbora za priredbu kulturno-historijske izložbe grada Zagreba povodom proslave tisućugodišnjice hrvatskoga kraljevstva. Odbor je predložio da se provede reorganizacija i obnova Muzeja na bazi njegovog dosadašnjeg fundusa i djelomice materijala sabranog za spomenutu izložbu. Zatim da se ova ustanova odijeli od Gradske knjižnice, osamostali i smjesti provizorno u suterenskim prostorijama Umjetničkog paviljona na Trgu kralja Tomislava. Istovremeno je pokrenuto i pitanje gradnje nove zgrade za Muzej, pa je već 1926. osigurana prva svota u tu svrhu. Međutim, dok se zamisao o gradnji muzejske zgrade ne ostvari, Muzej je bio smješten u Umjetničkom paviljonu gdje je obavljeno njegovo drugo svečano otvorenje 14. kolovoza 1926. Kako je spomenuto, taj je smještaj imao biti provizoran, ali je trajao punih dvadeset godina. Muzej je ovdje imo mnogo više izložbenog prostora, njegov se

fundus povećao a postav bio ostvaren s mnogo scenografskog i estetskog smisla. Sve to bio je dakako znatan napredak i neuporedivo bolje od onog što je bilo u Kamenitim vratima. Osim toga Muzej je od sada redovno otvoren za posjetnike što u prijašnjim prostorijama nije bio. Za nj se ne brine niti upravlja njime više Društvo braće hrvatskog zmaja, već Gradsko poglavarstvo putem kuratorija od tri lica. Tek 1928. dobio je Muzej redovnu upravu s direktorom na čelu. Te godine dobio je i prvi statut kojim je uz ostalo promijenjen i njegov naziv. Više se ne zove Gradski muzej, kao do tada, već Muzej grada Zagreba. Tik pred rat (1940) postavljena su i prva dva kustosa. Već u samom početku smještaja u Umjetničkom paviljonu vidjelo se da ti prostori nisu nikako prikladni za muzej, da su vlažni, mračni i bez mogućnosti za daljnji normalni prostorni i ostali razvitak ustanove. Stoga se već tada mislilo na nove prostorije, dapače i nekoliko godina u gradskom budžetu osiguravao novac za gradnju muzejske zgrade. No kako od te gradnje nije bilo ništa, Muzej je bio prisiljen da vodi dugogodišnju borbu za podesniji smještaj, da pronađe način kako da se izvuče iz vlažnog suterenskog prostora Umjetničkog paviljona.

Godinama se o tom problemu raspravljalo, pisalo po novinama, slale predstavke i predlagala razna rješenja, ali od svega nije bilo ništa. Sve je ostalo po starom sve do drugog svjetskog rata koji je definitivno zakočio sva nastojanja u tom pogledu. Za vrijeme rata otpremljen je najveći dio predmeta, zbog blizine kolodvora i opasnosti od bombardiranja, na sigurnije mjesto, pa je to ujedno bio i početak iseljenja iz Umjetničkog paviljona koji je potpuno napušten ubrzo nakon završetka rata. Već dva mjeseca poslije oslobođenja Zagreba udovoljeno je davnoj potrebi za novim, zdravim i prikladnim prostorijama. Ono što se rješavalo više od trideset godina riješeno je sada u izvanredno kratkom roku. Predsjedništvo privremenog gradskog narodnog odbora donijelo je 7. srpnja 1945. odluku kojom se čitava zgrada u Opatičkoj ulici 8 u Gornjem gradu dodjeljuje Muzeju grada Zagreba te se on mogao odmah u nju useliti. Tako je prvi puta, otkako postoji, dobio svoju vlastitu zgradu, zgradu koja je odgovarala njegovim potrebama a uz to bila vrlo reprezentativna, lijepa i vrijedna kao spomenik kulture baroknog doba. Nove prostorije omogućile su, među ostalim, da se u postav i raspored zbirki i materijala moglo unijeti više sistema nego što je to bilo do tada, i da je Muzej tematski dobio jasniju i pregledniju sliku. U novim uvjetima počeo se normalnije razvijati i sav ostali interni stručni i naučni muzejski rad. Međutim zbog izvanrednih, viših potreba Muzej nije mogao ostati dulje vrijeme u ovim prostori-

ma. Početkom 1947. preselio je u svoju sadašnju zgradu u Opatičkoj ulici 20. Ta se za nj pokazala još prikladnijom. Raspored i veličina prostora naročito mu odgovaraju i omogućili su da se mogla provesti potpuna reorganizacija stalnog postava, urediti prilično dobri depoi i osigurati odgovarajući radni prostori. Što se tiče stalnog postava, ovdje je izveden među prvima novi suvremeni oblik muzeja grada u kojem je sistematski i kronološkim redom prikazana povijest i razvitak Zagreba, odnosno najznačajniji momenti, pojave i događaji u tom razvoju. Osim rješenja prostornog problema postignuti su u toj zgradi i ostali uvjeti za pravilno funkcioniranje muzeja. Mogao se razviti naučno istraživački rad, provesti u cijelosti stručno-naučna obrada materijala s inventiranjima i izradom stručnih kartoteka, mogla se izgrađivati i razvijati fototeka, hemeroteka, biblioteka, razviti izdavački rad, organizirati fotoslužba itd. Prednost današnjeg smještaja Muzeja je i u tome što ovdje postoje mogućnosti da se prije ili kasnije prošire ne samo u ovoj zgradi, već i u susjednoj osnovnoj školi i Popovom tornju. Današnja zgrada osim prostornih kvaliteta ima i svoju historijsku i arhitektonsku vrijednost. Građena je sredinom 17. stoljeća i proglašena spomenikom kulture. Novi reorganizirani Muzej privlači i znatno veći broj posjetilaca. On intenzivnije surađuje sa školama, s raznim kulturnim i drugim ustanovama. Njegovim se materijalom i podacima koriste u svom radu učenici, studenti, novinari, naučni radnici, publicisti i svi oni koji se zanimaju, bave i istražuju povijest Zagreba.

Već su prigodom osnivanja Muzeja njegovi osnivači odredili u biti njegove zadatke i objavili ih u svojim oglasima. Ti su zadaci kasnije prvim muzejskim statutom i kasnijim statutima, napose onima poslije oslobođenja, precizirani i prošireni. U njima se odrazuje sav interni i eksterni njegov rad. Interni rad uglavnom je jednak takvom radu u ostalim muzejima, iako dakako ima i svojih specifičnosti, a eksterni, onaj prema javnosti, sastoji se uglavnom u kulturno-obrazovnoj i naučnoj djelatnosti. Taj se očituje u raznim aktivnostima: u ostvarivanju i održavanju stalne i povremenih izložaba, u pripremanju i pružanju materijala za izložbe u drugim ustanovama i školama, u svestranoj pomoći drugima u postavljanju takvih izložbi, u predavanjima iz raznih područja historije Zagreba, u vodstvima po muzejskim zbirkama, izložbama i historijskim dijelovima grada, u takozvanoj servisnoj službi (pružanju podataka, informacija, materijala, literature itd. o raznim problemima iz historije Zagreba), u populariziranju historije našega grada, u izdavačkoj djelatnosti i dr. Svim tim aktivnostima i radom, internim i onim prema javno-

Muzej grada Zagreba
Pečat grada Zagreba iz 14 stoljeća

sti, Muzej grada Zagreba se afirmirao, opravdao svoje postojanje i dokazao da je današnjem društvu potreban i koristan. No usprkos tome nije uvijek nailazio na dovoljno i potrebno razumijevanje što se u prvom redu odražavalo u slabim dotacijama koje su mu kroz godine dodjeljivane. Nije imao potrebne podrške iako se na njegov rad, aktivnosti i značenje za grad Zagreb često ukazivalo i usmeno i pismeno a istinitost navoda potvrđivali uostalom i stvarni rezultati njegovog rada. A možda krivnja leži ponešto i na nama jer nismo bili dovoljno glasni, niti smo umjeli naše uspjehe dovoljno glasno i na pravom mjestu isticati. Koji puta, što se toga tiče, nije nam ni sreća poslužila, kao na primjer i prigodom same proslave, gdje se također, jasno i detaljno govorilo o radu, aktivnostima, važnosti, značenju i koristi naše ustanove, a bez potrebnog efekta jer sticajem prilika nije na priredbi bio prisutan nitko od mjerodavnih predstavnika iz rukovodstva kulturnog života grada. Istovremeno održavana je, naime, sjednica Gradske skupštine koja ih je spriječila da dođu na našu priredbu. Međutim, možda će Muzej grada Zagreba u sljedećem deceniju svoga postojanja i u novom načinu financiranja imati više sreće nego do sada. Bilo bi to svakako više nego poželjno jer pred njim stoje još mnogi zadaci i opsežan rad koji treba obaviti i razni problemi koje treba riješiti.

Franjo Buntak